

Danmark i FN's Sikkerhedsråd

D E N N Y V E R D E N
TIDSSKRIFT FOR INTERNATIONALE STUDIER

DIIS • København • 2005

FN's prøvelse i Kosovo



Kosovos FN-status

Kosovos nuværende status som FN-protectorat har siden NATO's humanitære intervention i 1999 udviklet sig til en virkelig prøvelse for FN og for Sikkerhedsrådet, som har det formelle ansvar sammen med generalsekretæren.

Imidlertid skyldes Kosovos status under FN paradoksalt nok, på den ene side at NATO handlede uden FN-mandat, på den anden side at der var tale om en provins i en folkeretligt anerkendt, selvstændig stat, nemlig Jugoslavien. (For en kronologisk oversigt se tabel 1).

Fra et humanitært synspunkt var der ganske vist tale om frygtelige overgreb mod Kosovoalbenerne og massiv undertrykkelse fra Milosevics side, ja man taler ligefrem om en serbisk knibtangsmanøvre for at udrense albanerne fra Kosovo (Krstic-Brano 2004:332). Alligevel var det ikke muligt i begyndelsen af 1999 at opnå Sikkerhedsrådets godkendelse af NATO's forsøg på at standse det, som nogle sagde var på vej til at udvikle sig til et folkedrab. Godkendelse fra Sikkerhedsrådets side stødte på modstand ikke mindst fra russisk og kinesisk side mod at gribe ind i en folkeretligt anerkendt stats indre anliggender. Der var derfor ved interventionen ikke tale om indgriben på grundlag af en trussel mod den internationale fred og sikkerhed med efterfølgende FN-indsats på stedet.

Rusland hoppede (formentlig i et forsøg på at støtte Beograd) ikke desto mindre med på vognen og deltog i den efterfølgende internationale besættelse af Kosovo. Men det så i første omgang ud til at blive overladt til andre, i første række regionale kræfter som OSCE og EU, at tage ansvar for provinsen. Havde Sikkerhedsrådet givet mandat til det, ville i hvert fald OSCE, formentlig med bistand fra NATO, have været i stand til at løfte opgaven. EU havde tidligere været langt fremme for at påtage sig en rolle i håndteringen af Albanienkrisen i 1997, en rolle som imidlertid tilfaldt OSCE på mandat fra Sikkerhedsrådet. Men da det kom til Kosovo i 1999, var EU's vilje, såvel som i praksis også evnerne, langt mindre.

Tabel 1-Kosovo: Kronologi

1974	Revideret jugoslavisk forfatning giver autonomi til Kosovo
1989	Milosevic tilbagekalder autonomi, hær og politi sendes i kampstilling
1991	Albanien anerkender den selvudråbte Republikken Kosovo
1992	Ibrahim Rugova valgt til præsident i Kosovo, ikkevoldsmodstand
1995	Dayton Fredsaftalen, Kosovo er ikke på dagsordenen
1997	Kosovo Liberation Army (KLA/UCK) tager ansvar for voldsepisoder
1998	Milosevic sender tropper til KLA-kontrollerede områder KLA tager kontrol over 40 % af Kosovo før serberne sejrer
1999	45 etniske albanere findes dræbt uden for Racak, mistanke om krigsforbrydelse NATO bombekampagne i marts, i juni begynder jugoslavisk tilbagetrækning UNMIK får ansvar for Kosovo
2000	Milosevic mister magten
2001	I februar dør 7 serbere i Kosovo i busangreb, vejsidebombe Albansk uro i Makedonien, i maj vender jugoslaviske tropper tilbage til bufferzonen omkring Kosovo. Rugovas moderate parti opnår næsten absolut majoritet i november
2004	Etniske sammenstød i den nordlige by Mitrovica, talrige døde og sårede I oktober boykotter serberne valget
2005	Kosovos premierminister Haradinaj anklages for krigsforbrydelser i Haag I juli tre bomber i Prishtina, en rettet mod UNMIK HQ I november statusforhandlinger under Martti Ahtisaari

Kilder: European Security, British-American Security Information Council, samt BBC.

Ikke mindst USA's dominans i NATO's bombekampagne og indsats i det hele taget var en bitter pille at sluge for EU. Hertil kom, ikke mindst af historiske årsager, at flere ledende EU-lande betragtedes, og måske stadig betragtes, med en ikke ubetydelig mistillid af Kosovoalbanerne.

OSCE var i forbindelse med NATO-kampagnen i perioden marts-juni 1999 langt fremme i forberedelserne til at overtage ansvaret for Kosovos videre skæbne. Det kunne have været naturligt, eftersom OSCE i vinteren 1998-99 netop havde ansvaret for den internationale overvågning af situationen i provinsen. Når det ikke lykkedes for OSCE, skyldes det formentlig primært netop det forhold, at spørgsmålet om provinsens fremtidige status nødvendigvis måtte tages op i forbindelse med

en varig løsning. Og ikke mindst de permanente medlemmer af FN's Sikkerhedsråd har alvorlige vanskeligheder med det grundlæggende folkeretsprincip om folkenes selvbestemmelse og dets forhold til princippet om suveræniteten og territorial integritet. Det gælder ikke blot Rusland i forhold til Tjetjenien og Kina i forhold til Tibet, men også Frankrig i forhold til Korsika, Storbritannien i forhold til Nordirland og for den sags skyld USA i forhold til Puerto Rico (Rasmussen 2005). Så når det kom til en besvarelse af spørgsmålet om Kosovos fremtidige status, måtte stormagterne sikre sig, at afgørelsen skulle træffes i Sikkerhedsrådet, hvor de har vetoret.

FN's rolle

FN er i Kosovo blevet stillet over for en af de største udfordringer i verdensorganisationens levetid. NATO's humanitære intervention sluttede med vedtagelsen 10. juni 1999 af Sikkerhedsrådets resolution 1244, som fastlægger Kosovos midlertidige status som en del af Forbundsrepublikken Jugoslavien med betydelig autonomi, der administreres af en repræsentant for FN's generalsekretær. Generalsekretærens særlige repræsentant leder den internationale civile tilstedeværelse, UNMIK, i tæt koordination med den internationale militære tilstedeværelse, NATO-styrken KFOR. Både den civile og den militære tilstedeværelse er accepteret af Forbundsrepublikken Jugoslavien, der med enkelte undtagelser har trukket sine civile og militære myndigheder ud af Kosovo.

Generalsekretærens særlige repræsentant Hans Hækkerup traf i maj 2001 beslutning om den forfatningsmæssige ramme for midlertidigt selvstyre, som efter valg samme efterår førte til oprettelse i marts 2002 af midlertidige institutioner, præsidentembede, lokalregering og folkeforsamling (Provisional Institutions of the Self-Government in Kosovo, PISG) (Hækkerup 2002). Dermed var endnu et skridt taget i retning af den ønskede uafhængighed i efterlevelse af resolution 1244's mandat til, at UNMIK "i afventen af en endelig løsning, skal fremme udstrakt autonomi og selvstyre, under hensyn til Rambouillet-aftalen." Herudover er resolution 1244 imidlertid ikke særlig konkret med hensyn til Kosovos fremtidige status. Og selvom autonomi og selvstyre fra starten var de centrale politiske mål for FN og den internationale administration, har de i praksis ikke haft nogen større værdi for hverken albanere eller serbere.

Den særlige repræsentants beføjelser udspringer af resolution 1244, men er nærmere fastlagt i en intern forordning af 25. juli 1999, som siger, at "al lovgivningsmæssig og administrativ myndighed vedrørende Kosovo, herunder administrationen af retsvæsenet, påhviler UNMIK og udøves af den særlige repræsentant" (Yannis 2004: 67-81). I praksis tolkes myndigheden som uindskrænket af betragtninger om suveræniteten, dog således, at lovgivning fra før Milosevics ophævelse i 1989 af Kosovos autonomi

som provins under 1974-forfatningen stadig er gældende. Jugoslavisk faktisk suverænitet ophørte således umiddelbart efter den internationale overtagelse i 1999 under Milosevics styre trods indledende protester fra Beograd og Moskva. FN's myndighed er dog en faktisk myndighed, som ikke har gjort indgreb i Kosovos status.

Efter Milosevics fald i 2000 og hans udlevering til krigsforbrydertribunalet i Haag året efter, har Beograd indtaget en pragmatisk holdning og accepteret tingenes tilstand som en slags suspenderet suverænitet. Grundet UNMIK's begrænsede evne til at indføre og opretholde denne principielt uindskrænkede myndighed overalt, findes der dog i det nordlige Kosovo i den serbiske del af byen Mitrovica og andre serbiske dominerede egne (kommunerne Zvecan, Zubin Potok og Leposavic) parallelle serbiske strukturer, som i vidt omfang hidtil har rettet sig efter Beograd.

Forordningen fra 1999 bestemte desuden, at "UNMIK skal administrere flytbar og fast ejendom, herunder bankbeholdninger, og anden ejendom ejet eller registreret i Forbundsrepublikken Jugoslaviens eller Republikken Serbiens navn eller nogen af disses myndigheder, der befinder sig på Kosovos område." Det gælder således også minekombinatet Trepca, hvis hovedsæde netop befinder sig i Mitrovica, og som begge parter gør krav på. Desværre viste alvorlige optøjer i 2004 med mange døde og sårede og tusinder af fordrevne, at befolkningens respekt for UNMIK slet ikke svarer til missionens beføjelser.

Trepca har siden Middelalderen spillet en nærmest mytologisk rolle som grundlag for velstand for de etniske befolkninger i Kosovo. Trepca-kombinatet omfatter i dag et større antal miner og industrielle anlæg til udvinding af ædle eller strategisk vigtige metaller og produktion af batterier, ammunition og kunstgødning. Historisk spillede bly fra Trepca en afgørende rolle for produktionen af batterier til Nazitysklands ubådsflåde. I 1980'erne beskæftigedes 23.000 medarbejdere, og kombinatet stod for 70 procent af Jugoslaviens mineralrigdomme. I 2000 lukkede UNMIK med hjælp fra NATO's KFOR smelteværket i Zvecan grundet forurening og sundhedsproblemer og overtog dermed ansvaret for de overvældende miljøproblemer. 2001 beregnedes det, at oprydning og genopstart ville kræve en investering på 230 millioner US\$. Ingen investorer vil være parat til det, før ejerskabet er afklaret. Verdensmarkedet for mineraler er imidlertid gunstigt, og i sommeren 2005 startede en forsøgsproduktion bl.a. i minen Stari Treg.

Kosovos økonomi og sikkerhed i FN-regi

Efter kamphandlingerne i 1999 forlod de fleste serbiske myndigheder og eksperter, som under Milosevicstyret havde haft monopol på nøglestillinger indenfor virksomheder, industri og administration Kosovo, så

der kun var ganske få fagligt kvalificerede til at bistå den internationale administration med at genrejse økonomien.

I stedet voksede en uformel og uofficiel økonomi frem, som især byggede på traditionen for handel internt og eksternt, med D-marken som officiel valuta (senere erstattet af euroen). Parallelle albanske samfundsstrukturer, herunder med skatteopkrævning på tre procent af indkomsterne, havde eksisteret i årevis, og både serbere og albanere etablerede nu i hver deres områder en form for myndigheder til at udfylde det politiske og sikkerhedsmæssige tomrum, som opstod efter tilbagetrækningen, og inden den internationale administration langt om længe kom på plads. Ikke mindst albanere fra eller med kontakt til de væbnede grupper overtog ledige lejligheder, anden fast ejendom og aktiver som hoteller, tankstationer og lignende. De er blevet brugt både som udgangspunkt for politiske aktiviteter og som indtægtskilder (Yannis 2003: 181).

Tilstedeværelsen af FN's administration og politi samt ikke mindst KFOR's internationale tropper (i dag 17.000) har i første omgang betydet visse indkomster på lokalt niveau, men de har samtidigt betydet en alvorlig skævvridning af samfundsøkonomien og arbejdsmarkedet. Den massive internationale støtte har haft en virkning, ligesom store oliefund ville have det. Til trods for at arbejdsstyrkens produktivitet ikke stiger, og der derfor ikke bliver flere konkurrencedygtige varer til hjemmemarkedet eller til eksport, og til trods for manglende modernisering af den tilbagestående landbrugssektor, er der dog råd til massiv import som finansieres af udenlandsk bistand og hjemsendelser fra arbejdere i udlandet. I et land med stor befolkningstilvækst og lav gennemsnitsalder er tilgangen til den erhvervsdygtige arbejdsgruppe årligt over 30.000 og arbejdsløsheden formentlig 60-70 procent.

Arbejdsløsheden og Kosovos geografi har medvirket til en betydelig økonomisk kriminalitet. Menneskesmugling navnlig af kvinder og piger, men også illegal handel med våben og narkotika, har antaget et alvorligt omfang. Åben konfrontation med de velvæbnede kriminelle grupper har hidtil ikke været mulig. Ganske vist viser kriminalstatistikkerne ikke nogen skræmmende rate for mord eller anden grov kriminalitet, men politisk vold, bandekrige og dødelige familiefjender er tilsyneladende hyppige og ude af kontrol, blandt andet fordi de ikke anmeldes til myndighederne. UNMIK, som stadig har ansvaret for blandt andet sikkerhed og beskyttelse af mindretal, har oprettet en EU enhed mod økonomisk kriminalitet, ligesom FN-politiet har en efterretningsenhed mod organiseret kriminalitet og toldvæsenet får støtte, men forsøg på gennemdrivelse af den seneste lovgivning fra 2002 mødes ofte af bestikkelse og korrupsion.

I Kosovos tilfælde hæmmes sådanne foranstaltninger af den antiautoritære politiske kultur, der har videreudviklet sig under kamp i årevis mod

bedre koordinering af det internationale samfunds civile og militære indsætter, herunder også i forbindelse med grænseovervågning.

FN's rolle som administrator af al ejendom på Kosovos område indebærer blandt andet, at ansvaret for privatisering af tidligere offentlige eller medarbejder ejede virksomheder påhviler UNMIK's såkaldte søjle fire for økonomiske spørgsmål, som i praksis varetages af EU. Efter lang tids stilstand begrundet i uenighed mellem FN-ledelsen i New York og EU-ledelsen i Bruxelles om det retlige ansvar for afgørelser truffet mod navnlig serbiske interesser i den tidligere provins, er der på det seneste kommet gang i privatiseringerne. En særlig organisation, *Kosovo Trust Agency*, der udbyder virksomhederne, forventer i foråret 2006 at have privatiseret 90 procent af de medarbejderejede virksomheder, der navnlig er produktionsvirksomheder inden for minedrift og industri, mens det går langsommere med offentligt ejede virksomheder som post og telefonvæsen, elværker og lufthavne. Elproduktionen har vist sig at være et særligt svagt led i samfundsøkonomien, idet den lider under antikeret teknologi, strømudfald og en dramatisk mangel på afregning af forbrugt strøm. Elmanglen er i sig selv årsag til svigtende produktion og tilbageholdenhed med private investeringer. Også servicevirksomheder, som forsikringsvæsen og banker privatiseres. De fleste privatiserede virksomheder overtages af kosovoalbanere bosiddende enten i Kosovo eller udenlands, herunder også i Albanien. Der er imidlertid bekymring for, at mange investeringer i virksomhederne ikke fører til produktive, forretningsmæssigt rentable aktiviteter. Potentielt kan privatiseringsprocessen også medføre hvidvaskning af illegale indkomster (Eide 2005). En særlig udviklingsplan for Kosovo ventes at kunne lede den økonomiske udvikling i den rigtige retning.

Et eksempel på privatisering af en industriel produktionsvirksomhed er nikkelfabrik og smelteriet ved Glogovac i det centrale Kosovo, som i 1989 beskæftigede 12.000 ansatte og havde en produktion på 7.800 tons nikkel, der er et strategisk vigtigt metal. Produktionen stoppede i 1998, men ansættelse af knap 1.500 ansatte skønnes at kunne føre til fornyet produktion af 6.000 tons nikkel, primært til vestlige markeder og en gennemsnitlig eksportindtægt på 40-50 millioner dollar. I maj 2005 blev virksomheden Ferronikeli udbudt med krav om en investering på 25 millioner dollar og ansættelse af 1.000 medarbejdere. I november blev den solgt til den britiske koncern Alferon for 40 millioner dollar.

Statusforhandlingerne

FN's generalsekretær udnævnte i juni 2005 den norske NATO-ambassadør Kai Eide, tidligere mangeårig FN-repræsentant på Balkan og formand for OSCE's Permanente Råd i Wien i 1999 under Kosovokrisen, til foreløbig udreder af spørgsmålet om Kosovos status. Selve forhandlingsprocessen

2005-06 lægges imidlertid i hænderne på den erfarne FN-diplomat og tidligere finske præsident Martti Ahtisaari. Ahtisaari har over en længere årrække tjent som problemløser for FN og blandt andet været med til at give Namibia selvstændighed, ligesom han spillede en rolle ved afslutningen af NATO's humanitære intervention i 1999. Tanken er, at Ahtisaari og hans internationale team skal stå for penduldiplomati mellem Prishtina og Beograd samt andre involverede hovedstæder, hvorefter han skal udarbejde forslag til Kosovos fremtidige status, med henblik på vedtagelse enten i Sikkerhedsrådet eller eventuelt på en international Kosovokonference.

De to siders respektive udgangspunkter for forhandlingerne er imidlertid bekymrende. Ikke blot er de diametralt modsatrettede, men der er heller ikke indbyrdes enighed blandt hverken albanerne eller serberne. Både i Prishtina og i Beograd er startet processer til udformning af forhandlingspositioner, blandt albanerne i et såkaldt Kosovoforum på initiativ af UNMIK og med deltagelse af både regering og opposition, og i Beograd i møder mellem regering og opposition. Næste spørgsmål bliver så sammensætningen af forhandlingsholdene, blandt albanerne med eller uden deltagelse af oppositionen, som repræsenterer dele af Kosovos Befrielseshær, eller af albanerne fra det sydlige Serbien – og blandt serberne med eller uden lokale serbere samt med eller uden repræsentanter for den anden republik i statsunionen, Montenegro.

Albanien og Makedonien må også inddrages i forhandlingsprocessen som nabolande, om ikke andet så fordi spørgsmålet om garanterede grænser er afgørende, og fordi et uafhængigt, men militært umodent, bevæbnet Kosovo vil udgøre et sikkerhedsproblem. Endvidere må de mest direkte involverede internationale parter i den administrative opbygning af UNMIK, såsom EU, OSCE og Europarådet, inddrages, men muligvis også NATO, som ansvarlig for Kosovos sikkerhed. For FN's vedkommende vil det mest praktiske formentlig være, at generalsekretæren repræsenterer Sikkerhedsrådet og rapporterer til dette, frem for at rådet selv deltager med risiko for vetoer fra flere af de permanente medlemmer. Endelig udgøres yderste lag af USA, som nødvendigvis må inddrages med henblik på sikkerhedsgarantier til Kosovoalbanerne. Også russisk direkte involvering vil nok være en betingelse, både for Beograd (der ønsker en traditionel forbundsfælle ved forhandlingsbordet), til støtte for den serbiske demokratiske opinion, og i lyset af russiske, strategiske overvejelser. Af særlig betydning for russisk involvering vil være afgørelsen af spørgsmålet om selvbestemmelsesret på den ene side i forhold til Tjetjeniens ønske om løsrivelse fra Rusland, på den anden side den russiske støtte – især indirekte – til forsøg på løsrivelse af områder i Kaukasus fra Georgien (Abkhasien og Sydossetien) eller af Transnistrien fra Moldova.

For FN har tilstedeværelsen i Kosovo som antydnet ikke været nogen entydig succes, idet UNMIK i hvert fald indtil for nylig er blevet be-

tragtet med stigende skepsis og til tider uvilje af den lokale befolkning, der direkte har angrebet FN. Det skyldes i første række utålmodighed med usikkerheden om områdets fremtidige status, som i sidste ende skal afgøres, eller i det mindste godkendes af FN – men også det ansvar, FN har haft for privatiseringsprocessen med den risiko, det har indebåret for forsyndelser mod magtfulde lokale interesser. Samtidig er FN's generelle omdømme blevet skadet især af tilbagetrækningen af FN's personale fra Irak efter bombeangrebet og drabet på generalsekretærens repræsentant i 2003, som ikke gjorde lysten til lokaladministration større. Det kan med rimelighed antages, at FN frem for alt ønsker at kunne afslutte sin tilstedeværelse i Kosovo, jo før des bedre, forudsat at det kan ske på ordnede vilkår.

Overordnet set har FN ikke megen grund til at se med optimisme på statusforhandlingerne, som umiddelbart kan risikere at medføre uro i ansvarsområdet. Den historisk og socialt veletablerede våbenkultur og fasttømrede tradition for besiddelse af våben og sprængstoffer har sammen med gennemgående politisk ustabilitet og udstrakt organiseret kriminalitet i regionen, herunder også i Albanien, ført til en militarisering af visse radikale grupper af Kosovoalbanere. Sådanne spørgsmål kan selvsagt ikke løses blot ved uden videre at tilbyde Kosovo uafhængighed, og de første tegn på oprettelsen af en såkaldt Kosovos Uafhængighedshær er allerede registreret (Yannis 2004: 77).

Konklusion

Erfaringerne fra Kosovo viser, at FN (og da navnlig FN-sekretariatet i New York, der især skal tjene generalsekretæren og Sikkerhedsrådet) savner særlig kompetence, når det kommer til løsningen af en nyskabende, tung og politisk kompliceret administrationsopgave som den organisationen blev pålagt i 1999 i Kosovo. FN savner komparative fordele i forhold til andre internationale organisationer som hver for sig har deres spidskompetencer – NATO, EU, OSCE og Europarådet – og som derfor også alle har fået deres respektive arbejdsopgaver i administrationen af Kosovo. Imidlertid er det tilsyneladende kun i begrænset omfang lykkedes at få den komplicerede organisation i UNMIK til at fungere optimalt.

I stedet søges EU bragt på banen i den centrale rolle, men hidtil uden held. Medvirkende hertil er dels, at også EU savner erfaring med løsning af komplicerede administrationsopgaver uden for Unionen, dels at EU formentlig har svært ved at opfatte Kosovo som en gunstig mulighed for at afprøve Unionens kombination af civile og militære krisestyringsværktøjer. Ganske vist har EU påtaget sig (og siden slutningen af 2004 løst) næsten tilsvarende og vanskelige opgaver i Bosnien-Herzegovina, men hidtil har EU ladet forstå, at man ikke er parat til etablere en EUMIK, eller EU-administration i Kosovo. Hertil kommer at EU fortsat ikke

råder over et integreret operativt apparat til krisestyring som forudsat i den kuldsejlede forfatningstraktat.

Ifølge FN's statusrapport kan inspiration til et resultat af forhandlingerne om Kosovos fremtidige status muligvis hentes i løsningen fra Dayton-aftalen for ti år siden om Bosnien-Herzegovina, som er under opsyn af en såkaldt Højrepræsentant, men som dog nu er en selvstændig stat med sæde i FN. Et andet FN-element, som måske kan bringes i spil, er den fredsopbygningskommission, som efter seneste FN-topmøde skal stables på benene inden årets udgang. Arbejdet hermed varetages under FN's Generalforsamling, hvor Danmark sammen med Tanzania spiller rollen som drivende kræfter for forhandlingsprocessen. Kommissionen kunne bringe tanken hen på Formynderskabsrådet, som havde ansvar for særlige oversøiske områder under kolonifrigørelsen. Danmark spiller altså en rolle både i Sikkerhedsrådet, hvor forhandlingerne om Kosovo er forankret, og i processen hen imod en fredsopbygningskommission, og muligheden for synergi synes nærliggende.

Statusforhandlingerne vil stille krav om indrømmelser ikke alene fra de etniske parter i striden om Kosovo, men også fra EU om yderligere bistand og tilnærmelse og fra USA især på det militære og sikkerhedsmæssige område. Dermed vil EU's fortsatte vilje til udvidelse komme på prøve i sammenhæng med forhandlingerne om Kosovos uafhængighed. EU forhandler om optagelse af Tyrkiet og Kroatien, snart også med Makedonien og om associering med Albanien og nu også Serbien og Montenegro. På sigt er alle landene på det vestlige Balkan blevet lovet medlemskab af EU. USA må også påtage sig et ansvar, for albanerne i Kosovo har mere tillid til amerikansk militær beskyttelse end til andre landes. Og endelig har Rusland traditionelt haft nære politiske og økonomiske forbindelser til Beograd, og må også inddrages især for at berolige serberne.

Da navnet Kosovo etymologisk hører hjemme i det slaviske sprogområde og dermed ofte associeres med serbisk, bliver det interessant at se, om en eventuel selvstændig ny stat på det vestlige Balkan vælger den etymologisk albanske betegnelse Dardania, som har været bragt i forslag.

Niels Aadal Rasmussen er forsker ved Afdelingen for Konflikt- og Sikkerhedsstudier, DIIS

Litteratur

Ballentine, Karen & Jake Sherman, red. 2003. *The political economy of armed conflict – Beyond greed and grievance*. London: Lynne Rienner.

Eide, Kai. 2005. A comprehensive review of the situation in Kosovo, UN Security Council Document, nr. S/2005/635.

- Hansen, Kenneth Schmidt, red. 2002. *Stabilitet på Balkan?* København: DUPI.
- Hækkerup, Hans. 2002. *Kosovos mange ansigter*. København: Lindhardt og Ringhof.
- Krasztev, Peter. 2000. The Price of Amnesia – Interpretations of Vendetta in Albania. I *Albanians and Albanian Identities*, red. Antonia Zhelyazkova. Sofia: ICMSIR.
- Krstic-Brano, Branislav. 2004. *Kosovo. Facing the court of history*. New York: Humanity Books.
- Malcolm, Noel. 1988. *Kosovo, a short history*. London: Macmillan.
- Mazower, Mark. 2000. *The Balkans*. London: Weidenfeld & Nicholson.
- Møller, Bjørn. 2005. *The United Nations as a security political actor – with a special focus on Africa*, DIIS Report, nr. 2005:11. København: DIIS.
- Rasmussen, Niels Aadal. 2005. *Kosovo independence – de jure versus de facto*, DIIS Report 2005:14, København: DIIS.
- Report of the Secretary General on the UNMIK. 2005. UN Security Council Documents, Nr. S/2005/335.
- World Bank 2005b. *Kosovo poverty assessment, promoting opportunity, security and participation for all*, Report No 32378-XK. Washington, DC: World Bank.
- Yannis, Alexandros. 2003. Kosovo: The political economy of conflict and peace-building. I *The political economy of armed conflict*. Se Ballentine & Shermann.
- Yannis, Alexandros. 2004. The UN as government in Kosovo, *Global Governance*, vol. 10, nr. 1, s. 67-81.

